

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wpływ wybranych czynników na jakość procesu uczenia się języka obcego w opinii uczących się

Author: Monika Horyśniak

Citation style: Horyśniak Monika. (2019). Wpływ wybranych czynników na jakość procesu uczenia się języka obcego w opinii uczących się W: D. Gabryś-Barker, R. Kalamarz (red.), "Jakość w kształceniu językowym : rozważania teoretyczne i praktyczne rozwiązania " (s. 101-122). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wpływ wybranych czynników na jakość procesu uczenia się języka obcego w opinii uczących się

Streszczenie: Na jakość uczenia się języka obcego mają wpływ uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne. Nie bez znaczenia dla tego procesu są z jednej strony motywacja, a drugiej – czynniki organizacyjne związane z procesem nauczania / uczenia się.

W artykule przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów szkoły średniej, studentów oraz słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Subiektywne opinie uczestników badania pozwalają poznać ich zdanie na temat motywacji do nauki języka obcego, preferowanych sprawności językowych, ilości czasu poświęconego na naukę języka obcego, a także wyboru technik uczenia się. Ponadto respondenci dostarczają informacji na temat podobieństw i różnic opinii oraz oczekiwań w trzech grupach wiekowych objętych badaniami.

Słowa kluczowe: jakość, motywacja, kompetencje językowe, rola nauczyciela, sposoby uczenia, czynniki organizacyjne, ćwiczenia językowe

1. Wprowadzenie

W dydaktyce języka obcego pojęcie jakości jest nieodłącznym aspektem procesu nauczania / uczenia się. Działania pedagogiczne nauczyciela języka obcego ukierunkowane są na stworzenie uczącym się możliwie jak najlepszych warunków realizowania procesu edukacyjnego związanego z efektywnym nabywaniem poszczególnych sprawności językowych. Moim głównym celem jako autorki artykułu jest przedstawienie opinii uczestników badania ankietowego na temat wybranych czynników, które mogą mieć zasadniczy wpływ na jakość zdobywanych umiejętności lingwistycznych. Warto zaznaczyć, że przedstawione wyniki badania mogą jedynie pozwolić nakreślić pewien fragment rzeczywistości procesu kształceniowego. Mając świadomość, że na jakość nauczania /

uczenia się języka obcego może oddziaływać wiele różnorodnych czynników, w kwestionariuszu zawarłam pytania dotyczące tylko niektórych zagadnień.

Jedną z inspiracji do podjęcia nauki języka obcego stanowi motywacja, dlatego też w badaniu ankietowym nie mogło zabraknąć pytania o powody, dla których respondenci podjęli się nauki języka obcego. Jakość w procesie uczenia się jest również związana z postawą samego uczącego się oraz z warunkami zewnętrznymi. Nie bez znaczenia wydają się także pytania o sposoby uczenia się języka obcego, ulubione typy ćwiczeń oraz czas poświęcony na naukę. Ciekawe może być również pytanie o to, w jaki sposób uczący się postrzegają rolę nauczyciela, widząc w nim przede wszystkim specjalistę danego języka obcego lub organizatora procesu edukacyjnego.

2. Wpływ wybranych czynników na jakość nauczania / uczenia się

W trosce o zapewnienie odpowiedniej jakości procesu nauczania języka obcego jednym z podstawowych elementów planowania zajęć jest kryterium wieku oraz cel kursu językowego. Hanna Komorowska zwraca uwagę na podstawowe zasady i aspekty pracy nauczyciela w szkole średniej, które zależą także od typu szkoły (np. profil humanistyczny, ekonomiczny, artystyczny) i od tego, czy nauczany język jest językiem obcym pierwszym i kontynuowanym – co ma dzisiaj miejsce najczęściej w przypadku języka angielskiego, czy też drugim językiem obcym wprowadzonym od początku i wybranym przez ucznia. Nie bez znaczenia są również motywy (zyskania uznania, osiągnięć, poznawczy, integracyjny czy instrumentalny), jakimi kieruje się licealista w wyborze nauki języka obcego (KOMOROWSKA 1999).

Planowanie zajęć oznacza dla nauczyciela z jednej strony sposobność rozwijania wszystkich umiejętności językowych, a z drugiej – uwzględnienia indywidualnych potrzeb i zainteresowań uczniów. Mając na uwadze jakość nauczania / uczenia się, warto przypomnieć za Komorowską o *nauczaniu systematycznym*, wprowadzaniu terminologii gramatycznej i wyjaśnianiu reguł językowych oraz utrwalaniu materiału. Nauczanie języków obcych wiąże się ze stworzeniem życzliwej atmosfery i zachęcaniem ucznia do rozwijania jego indywidualnych zdolności. Jakość procesu dydaktycznego jest związana z wieloma funkcjami, jakie pełni nauczyciel w pracy zarówno z młodzieżą licealną, jak i ze studentami czy z dorosłymi słuchaczami. W pracy nauczyciela z młodzieżą do licznych funkcji: organizacyjnej, kreacyjnej, aktywizacji czy indywidualizacji, dochodzi ważna funkcja wychowawcza. W przypadku studentów można podkreślić funkcję podawczo-nauczającą, interpretatora kultury obcojęzycznej i funkcję kontrolną, a w stosunku do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku

nauczyciel pełni przede wszystkim funkcję organizacyjną, a również zachęca wszystkich uczestników zajęć do aktywnego w nich udziału. Z kolei funkcja motywacji jest w zasadzie tak samo istotna dla każdej grupy uczących się na każdym etapie procesu dydaktycznego (por. KOMOROWSKA 1999; PFEIFFER 2001; SZALEK 2004).

Motywacja, będąca kluczowym komponentem procesu uczenia się języka obcego, jest przedmiotem refleksji i troski nauczyciela, aby jego zajęcia były zachęcające do podjęcia przez uczącego się dodatkowej pracy nad językiem. Motywacja wiąże się także z postawą ucznia, jego cechami charakteru, zdolnościami językowymi, ale również potrzebami i priorytetami. Marek Szalek w swojej publikacji przedstawił zagadnienie motywacji na podstawie stanowisk badaczy. W rzeczywistości szkolnej czynniki mające kluczowy wpływ na sukces w uczeniu się drugiego języka obcego są związane z cechami osobowości uczącego się, jego predyspozycjami intelektualnymi, zainteresowaniami oraz stosowanymi strategiami uczenia się. Autor wskazuje na niektóre cechy indywidualne uczniów, które mają wpływ na ich zaangażowanie w proces uczenia się, a są związane z wiekiem. W przypadku młodzieży licealnej przejawia się to przede wszystkim w refleksji nad swoją przyszłością i podejmowaniem decyzji w zakresie wyboru preferowanych przedmiotów. Szalek, pisząc o etapie precyzowania się przyszłych planów życiowych młodzieży, zwraca uwagę na jej „coraz bardziej wybiórczy stosunek do przedmiotów szkolnych” (SZALEK 2004: 26). W tym aspekcie istotnym, moim zdaniem, czynnikiem wpływającym na motywację jest wybór danego języka jako maturalnego przedmiotu egzaminacyjnego. W zdecydowanej większości licealiści wybierają język angielski jako przedmiot maturalny, co stawia nauczycieli pozostałych języków obcych w niełatwej sytuacji utrzymania motywacji do nauki języka obcego wybranego jako drugiego. Szalek (za: MARKUNAS 1984) zaznacza, że hierarchia motywów może się zmieniać w miarę trwania nauki, ponieważ zależy ona od różnych czynników – zarówno tych dydaktycznych, jak i tych organizacyjnych.

Przyczyn negatywnej konsekwencji niskiej motywacji lub nawet jej braku należy również upatrywać w niedostatecznym poczuciu sukcesu czy satysfakcji na płaszczyźnie emocjonalnej. Nie bez znaczenia jest również fakt, iż uczenie się języka obcego jest procesem rozciągniętym w czasie, dosyć wyczerpującym i pracochłonnym. Zadaniem nauczyciela będzie wspieranie ucznia w rozwijaniu poszczególnych sprawności językowych wraz z jednoczesnym podtrzymaniem satysfakcji z podjętego wysiłku. Funkcję wspierającą poczucie zadowolenia i wzmacniającą motywację do nauki stanowi ocena – ta zaproponowana przez nauczyciela, i ta zaproponowana przez samego uczącego się, czyli samoocena. Uczeń lub student, którego cechuje wysoka samoocena, chętnie podejmie się nowych zadań językowych. Z kolei uczący się o niskiej samoocenie może zachować bierną postawę wobec nowych wyzwań. Warto jednak zdać sobie sprawę z wagi „adekwatnej samooceny” (KUBICZEK 2018: 63) jako punktu wyjściowego

dla podejmowania się zadań na miarę własnych możliwości. Wewnątrzszkolny system oceniania powinien pozwolić klarownie określić wymagania na poszczególne oceny, co daje uczącym się poczucie bezpieczeństwa wobec oczekiwań i zakresu opanowania materiału językowego. Jedną z najważniejszych kwestii w ocenianiu jest obiektywizm, a informacja zwrotna udzielona uczącemu się będzie pochwałą dobrych efektów jego pracy, wskazaniem tych, które można poprawić, oraz sposobu, w jaki uczeń może uzyskać wyższą ocenę (por. KUBICZEK 2018). Warto także, moim zdaniem, zdać sobie sprawę z zachowania pewnej równowagi pomiędzy dwoma niezwykle ważnymi czynnikami: chęcią osiągnięcia przez uczących się sukcesu i bezinteresownością w procesie uczenia się. Postawa ukierunkowana wyłącznie na osiągnięcie sukcesu nie może przesłonić wypracowywania wśród zarówno uczniów, jak i studentów poczucia altruizmu, które będzie wiązało się z uczeniem się języka obcego w celu realizowania chęci komunikowania się, niesienia pomocy innym i poszerzania wiedzy o świecie.

Uwarunkowaniami mogącymi wpływać na jakość kształcenia w sposób pozytywny i negatywny są – poza czynnikami związanymi z procesem dydaktycznym – czynniki środowiska rodzinnego. Są one w stanie z jednej strony zachęcać do pracy nad językiem obcym, ale z drugiej – osłabiać motywację. Wrażliwość i postawa rodziców lub opiekunów mogą okazać się dużym wsparciem dla uczącego się.

W dydaktyce języków obcych dotychczas koncentrowano się przede wszystkim na młodzieży, podczas gdy dzisiaj zainteresowaniem obejmuje się również słuchaczy starszego pokolenia. W przypadku dorosłych obserwujemy osobowości już ukształtowane, będące rezultatem doświadczenia życiowego oraz własnych przeżyć i obserwacji. Ten okres w życiu człowieka charakteryzuje się różnymi postawami wobec procesu starzenia się. Zostały one opisane przez badaczy i ujęte w typologię postaw. Jednocześnie specjaliści zwracają uwagę na zależność, z której wynika, iż na jakość życia na emeryturze i stopień aktywności ma wpływ wcześniejszy styl życia tej osoby, cechy jej osobowości, czynniki: genetyczny i środowiskowy. Z kolei wzrost zainteresowania ze strony osób starszych udziałem w organizowanych dla nich spotkaniach, rozwijaniem pasji, którym nie mogli się poświęcić w czasie aktywności zawodowej, sprawia, że nie możemy oceniać ich w sposób stereotypowy, jako często narzekających i niezadowolonych. Jeśli bowiem stan zdrowia pozwala im na aktywność i całkowitą samodzielność, jawią się oni jako ludzie niezależni i ciekawi świata (SZAROTA 2004). W Polsce powstało i nadal powstaje wiele placówek edukacyjnych oferujących seniorom ciekawe zajęcia edukacyjne i rekreacyjne. Jedną z najbardziej rozpoznawalnych instytucji jest Uniwersytet Trzeciego Wieku (UTW), który ma na celu nie tylko podnoszenie jakości życia osób przechodzących na emeryturę, ale również ich aktywizację, rozwijanie pasji i ciekawości oraz oferowa-

nie im nowych aspektów poznawczych (CZERNIAWSKA 2007; PAKUŁA 2010; STEUDEN 2011). Coraz więcej seniorów przejawia potrzebę udziału w różnego rodzaju zajęciach podnoszących ich sprawność, zarówno tę fizyczną, jak i intelektualną czy artystyczną. Nauka języków obcych (kontynuowanie nauki języka obcego już częściowo znanego słuchaczowi lub rozpoczęcie nauki nowego języka obcego) może stanowić dla seniorów możliwość utrzymania sprawności intelektualnej oraz wzbudzić motyw poznawczy. Pozytywnym aspektem w edukacji osób starszych jest przede wszystkim ich własna decyzja oraz chęć podjęcia nauki (por. KOMOROWSKA 1999).

Nauczyciel, dbając zarówno o jakość, jak i atrakcyjność lekcji, często wykorzystuje dodatkowe materiały dydaktyczne. Według Komorowskiej warto zadbać o to, aby pomoce naukowe były ciekawe, atrakcyjne, ale także praktyczne, ponieważ ich zadaniem jest ułatwienie uczniom nauki. Dobór pomocy edukacyjnych zależy przede wszystkim od wieku uczących się, a także od warunków nauczania oraz wyposażenia szkoły. Ważne jest, aby z jednej strony materiały były interesujące z punktu widzenia uczniów, a z drugiej – by umożliwiły uwzględnienie założonych celów nauczania i zwiększyły aktywność samych uczących się (por. KOMOROWSKA 1999; PFEIFFER 2001). Jakość pomocy dydaktycznych łączy się również z ich wyborem pod względem treści. Nawet jeśli nowe technologie, a w szczególności Internet, ułatwiają dostęp do wielu materiałów językowych i wizualnych (np. artykułów, zdjęć, reprodukcji), to trudność polega na wyborze tych pomocy, które są merytorycznie, estetycznie i etycznie wartościowe (WIĘCZKOWSKA 2012; HORYŚNIAK 2018). Na dobry rezultat będący wynikiem uczenia się języka obcego ma wpływ wiele czynników wewnętrznych i zewnętrznych, po stronie zarówno nauczyciela, jak i uczącego się.

2.1. Uczestnicy i cel badań

W badaniu kwestionariuszowym przeprowadzonym w 2019 roku wzięło udział 443 respondentów w trzech grupach badawczych. Najliczniejszą grupę, 323 osób, stanowili uczniowie trzyletniego liceum ogólnokształcącego i czteroletniego liceum plastycznego. Pierwszym językiem obcym jest język angielski, nauka zaś drugiego języka obcego zależy od decyzji ucznia (do wyboru język francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski lub włoski). Drugą pod względem liczebności – 101 osób – była grupa studentów I roku, studiujących języki stosowane (pozwalające opanować dwa języki obce z uwzględnieniem słownictwa specjalistycznego): język francuski z językiem angielskim lub język włoski z językiem angielskim. Najmniej liczną – 19-osobową – grupę respondentów

stanowili słuchacze UTW. Aby badanie ankietowe mogło stanowić materiał porównawczy, wszyscy respondenci wypełniali ten sam typ ankiety.

Zasadniczym celem przeprowadzenia badania było wyszczególnienie tych czynników procesu dydaktycznego, które, zdaniem respondentów, mają zasadniczy wpływ na jakość uczenia się języka obcego. Nie bez znaczenia były więc pytania dotyczące czynników motywujących do nauki, roli nauczyciela czy też preferowanych sposobów uczenia się i wyboru ćwiczeń. Zadanie tych samych pytań badawczych pozwoliło na porównanie opinii trzech grup respondentów.

Biorąc pod uwagę kryteria badań ilościowych, konieczne wydaje się wyjaśnienie, że warunki mojej pracy zawodowej pozwoliły mi na przeprowadzenie badania ankietowego w szkole średniej, uczelni wyższej i wśród słuchaczy UTW. Staralam się jednak, w uzgodnieniu z nauczycielami oraz wykładowcami prowadzącymi inne niż mój przedmioty, rozszerzyć badanie pod względem ilościowym i przeprowadzić ankietę w dostępnych grupach uczących się. Z uwagi na znaczne zróżnicowane liczebności grup możliwe było przedstawienie wyników w ujęciu procentowym. Stanowi ono jedynie próbę ukazania określonych upodobań i zainteresowań ankietowanych. Ponieważ słuchacze UTW stanowili mało liczną grupę respondentów (19 osób), analiza wyników dała sposobność jedynie do naświetlenia ich sytuacji dydaktycznej.

2.2. Narzędzie badawcze

Badanie kwestionariuszem było możliwe dzięki wyrażonej zgodzie dyrekcji instytutu uczelni i szkoły oraz stowarzyszenia UTW, a także dzięki przychylności nauczycieli różnych przedmiotów, ponieważ wypełnianie ankiet odbyło się na zajęciach, na których obecna była cała klasa (uczniowie) lub grupa (studenci, słuchacze).

Przygotowałam jeden typ kwestionariusza, w którym zaproponowałam 8 takich samych pytań dla trzech grup respondentów z uwzględnieniem cech charakteryzujących daną grupę, co przejawiało się w zastosowanym słownictwie, jak na przykład terminy: „zajęcia” czy „kolokwium” w grupie studentów i UTW, a „lekcje” i „sprawdzian” w grupie uczniów liceum. W anonimowym kwestionariuszu uczestnicy zostali poproszeni o udzielenie subiektywnych odpowiedzi na pytania zamknięte, które jednak zawierały możliwość dodania opinii własnej. Ankietowani w 6 pierwszych pytaniach mogli wybrać jedną, dwie lub trzy odpowiedzi.

Pierwsze pytanie dotyczyło zagadnienia motywacji, ponieważ respondenci zostali poproszeni o wskazanie powodów, dla których uczą się języka obcego. Wybór możliwych odpowiedzi odnosił się zarówno do czynników indywidual-

nych (respondent lubi uczyć się języków obcych, chce zrozumieć lub przekazać informację w języku obcym), jak i czynników praktycznych związanych z uzyskaniem dyplomu i znalezieniem pracy.

Drugie pytanie związane było z zaznaczeniem najważniejszych dla respondentów umiejętności językowych. Uczestnik badania mógł wybrać odpowiedź lub odpowiedzi dotyczące kluczowych sprawności językowych: rozumienia, mówienia, czytania tekstów oraz pisanie.

Trzecie pytanie miało bezpośredni związek z tematem niniejszego artykułu, czyli podejściem badanych do nauki. Ankietowani powinni wskazać czynniki indywidualne, które ich zdaniem wpływają na jakość uczenia się języka obcego (systematyczna nauka, systematyczny udział w zajęciach, samodzielne szukanie materiałów, czas poświęcony na naukę oraz dialogi w języku obcym). Podejmowana przez uczących się aktywność językowa poza czasem trwania zajęć ma, moim zdaniem, duży wpływ na jakość i osiągnięte efekty w procesie uczenia się języków obcych.

W czwartym z kolei pytaniu uczestnicy zaznaczali najważniejsze czynniki organizacyjne, które ich zdaniem warunkują jakość uczenia się. Spośród proponowanych wariantów odpowiedzi badani mogli wybrać następujące: duża liczba zajęć z języka obcego w tygodniu, podręcznik, pomoce dydaktyczne, urozmaicone ćwiczenia, jasne kryteria oceniania, oraz mogli dodać własną odpowiedź.

Ponieważ proces dydaktyczny zależy w dużym stopniu od nauczyciela, w piątym punkcie respondenci zapytani o obszary, w jakich prowadzący zajęcia odgrywa najważniejszą rolę, mieli wybór takich form działań nauczyciela, jak: wyjaśnianie słownictwa i zagadnień gramatycznych, przygotowywanie pomocy dydaktycznych, prowadzenie zajęć w ciekawy sposób, sprawdzanie prac kontrolnych, przygotowanie do egzaminu.

W kolejnych pytaniach respondenci wypowiadali się na temat preferowanych ćwiczeń językowych oraz sposobów uczenia się. Szóste pytanie kwestionariusza dotyczyło ulubionych ćwiczeń w języku obcym. Propozycje odpowiedzi obejmowały różne typy ćwiczeń językowych: konwersacje (termin ten został użyty w celu szybkiego skojarzenia przez respondentów ćwiczeń, dzięki którym w szkolnej rzeczywistości rozumie się dialogi dotyczące określonej sytuacji lub też krótkie wypowiedzi wyrażające opinię ucznia na określony temat), czytanie tekstów, ćwiczenia gramatyczne, ćwiczenia leksykalne, ćwiczenia z rozumienia ze słuchu, wypowiedzi pisemne. W siódmym z kolei pytaniu ankietowani wypowiadali się na temat najczęściej stosowanych sposobów uczenia się. W tej kwestii uczestnicy mieli, z uwagi na większy wybór możliwych odpowiedzi, sposobność zaznaczenia od jednej do pięciu odpowiedzi. Wielość sposobów uczenia się była prezentowana następująco: powtarzanie słownictwa, wykonywanie ćwiczeń w czasie zajęć i tych we własnym zakresie, posługiwanie się notatkami, oglądanie programów telewizyjnych w języku obcym, korzystanie

z Internetu, słuchanie piosenek obcojęzycznych, czytanie artykułów prasowych, rozmowa z obcokrajowcem.

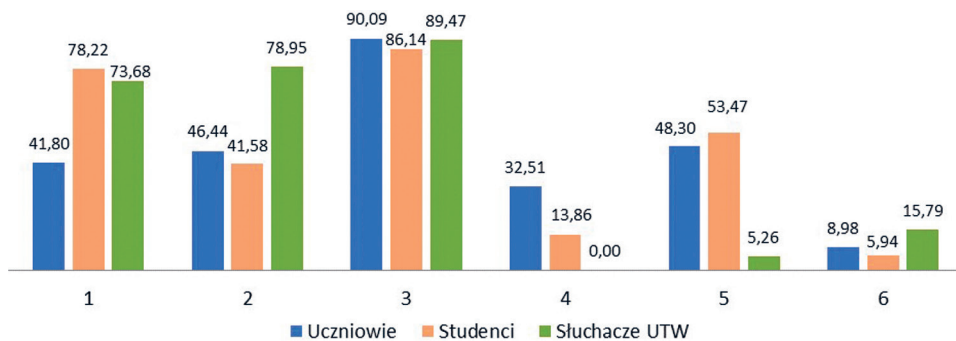
W ostatnim punkcie ankiety, zaznaczając tylko jedną odpowiedź, uczący się wyrazili zdanie na temat, czy czas, jaki poświęcają nauce, jest dla nich wystarczający, czy też woleliby poświęcić więcej czasu na naukę języka obcego.

Przygotowany kwestionariusz stanowił więc bazę pozyskania informacji od respondentów trzech grup wiekowych, będących na kolejnych etapach edukacji. Podstawowe obliczenia stanowiące wstępną analizę danych pozwoliły na przedstawienie charakterystyki tych grup. Wyniki ankiety zaprezentowałam za pomocą wykresów słupkowych lub tabel pomocnych w sformułowaniu wniosków.

3. Omówienie wyników badania

3.1. Motywacja i sprawności językowe

Pytanie o motywację do nauki wydaje się problemem wciąż aktualnym. Respondenci zapytani o powody podjęcia się nauki języka obcego, udzielili odpowiedzi, które procentowo przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Co zachęca Panią/Pana do nauki języka obcego?

Objaśnienia: 1 – lubię uczyć się języka obcego; 2 – mogę zrozumieć przekazaną informację; 3 – mogę komunikować się w języku obcym; 4 – chcę zdać egzamin; 5 – mogę znaleźć pracę; 6 – inne

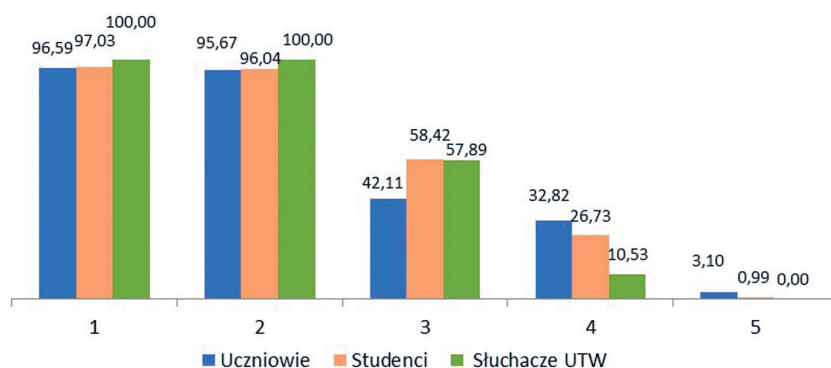
Źródło: Badania własne

Wykres 1 pokazuje, że dla trzech grup respondentów pierwsze miejsce wśród motywów zajmuje motyw poznawczy wyrażający się w chęci komunikowania się w języku obcym: jest to ważne dla 90,09% uczniów, 86,14% studentów i 89,47% słuchaczy dorosłych. Klasyfikacja pozostałych czynników motywujących do nauki języka obcego jest inna dla każdej z grup. Dla 48,30%

uczniów drugim ważnym powodem skłaniającym do nauki języka obcego jest motyw instrumentalny przejawiający się w możliwości znalezienia pracy, motyw poznawczy dla 78,22% studentów odczuwany jako przyjemność nauki, a dla 78,95% słuchaczy UTW – jako umiejętność zrozumienia informacji. Na trzecim miejscu 46,44% uczniów umieściło potrzebę rozumienia informacji w języku obcym, 53,47% studentów podkreśliło chęć znalezienia pracy, a 73,68% seniorów zaznaczyło przyjemność, jaką czerpią z nauki języka obcego.

Analizując wyniki ankiety, według których można podkreślić wagę zdobywania umiejętności komunikacyjnych, warto zaznaczyć, że są one zbieżne z wynikami badań przeprowadzonych wśród młodzieży licealnej w 2018 roku dotyczących wykorzystania pomocy dydaktycznych. I chociaż w badaniach uwzględniłam podział na język angielski i pozostałe języki obce, to znaczenie sprawności komunikacyjnych zostało wówczas dostrzeżone przez 92,45% uczniów języka angielskiego i 84,33% uczniów tzw. drugich języków obcych. Podobną analogię można stwierdzić w przypadku motywacji związanej z możliwością znalezienia pracy dzięki znajomości języków obcych. W wynikach badań zarówno aktualnych, jak i w poprzednich to powód związany z pracą był tym czynnikiem, który został wymieniony na drugim miejscu. Różnicą pomiędzy wynikami badań tegorocznych i ubiegłorocznych jest z kolei motywacja dotycząca zdania egzaminu. Pamiętając, że w 2018 roku uczniowie mogli wybrać dowolną liczbę odpowiedzi, a aktualnie tylko trzy najważniejsze, można zauważyć, że w 2018 roku 64,53% uczniów języka angielskiego zdanie egzaminu maturalnego umieściło na trzecim miejscu, podczas gdy obecnie jedynie 32,51% licealistów uznało ten motyw za istotny (por. HORYŚNIAK 2018).

Jeśli przez jakość w swobodnym posługiwaniu się językiem obcym rozumiemy nabycie czterech podstawowych kompetencji, to słuszne jest pytanie o te sprawności językowe, które są szczególnie ważne dla uczących się. Wykres 2 ilustruje procentowo opinie respondentów.

Wykres 2. Jakie umiejętności są dla Pani/Pana najważniejsze?

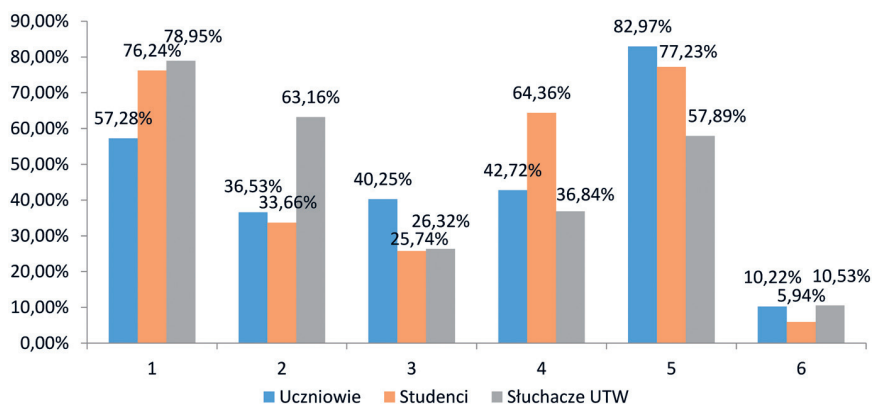
Objaśnienia: 1 – rozumienie wypowiedzi; 2 – mówienie; 3 – czytanie tekstów; 4 – pisanie; 5 – inne

Źródło: Badania własne

Dla trzech grup uczestników badania najważniejszą umiejętnością w posługiwaniu się językiem obcym jest rozumienie wypowiedzi, a następnie umiejętność mówienia, przy czym dla słuchaczy UTW tak samo ważne są obydwie sprawności językowe. Obserwując wyniki przedstawione na wykresie 2, należy zauważyć, że umiejętność rozumienia jest najważniejsza dla 96,59% uczniów, 97,03% studentów. Na drugim miejscu, z niewielką różnicą, plasuje się sprawność mówienia. Bardzo podobne wyniki można zaobserwować w badaniach ankietowych przeprowadzonych w 2018 roku, w którym dla 93,58% uczniów języka angielskiego najważniejszą kompetencją jest mówienie, a na drugim miejscu, dla 92,45% uczniów, rozumienie wypowiedzi obcokrajowca. Uczący się pozostałych języków obcych (francuskiego, hiszpańskiego, niemieckiego, rosyjskiego i włoskiego), których było 87,31%, na pierwszym miejscu umieścili rozumienie wypowiedzi, a 86,19% podkreśliło wagę umiejętności mówienia. Nawet jeśli w kwestionariuszu z 2018 roku była możliwość wskazania dowolnej liczby odpowiedzi, a obecnie tylko trzech, to jednak wnioski z obydwu rokrocznie przeprowadzonych badań prowadzą do stwierdzenia, że dwoma najistotniejszymi dla respondentów umiejętnościami są rozumienie wypowiedzi i mówienie w języku obcym. Trzecią pod względem ważności umiejętnością jest rozumienie tekstu czytanego. Taką odpowiedź wskazało w aktualnym badaniu 42,11% uczniów, 58,42% studentów i 57,89% seniorów. Natomiast w 2018 roku na trzecim miejscu czytanie zostało wskazane przez 52,08% uczniów języka angielskiego i 37,69% uczniów pozostałych języków obcych. Na miejscu czwartym, zarówno poprzednio, jak i teraz, pozostaje umiejętność pisanie tekstów w języku obcym. W ten sposób obserwujemy powtarzalność wyników badań, według których priorytetem są dwie sprawności: rozumienie wypowiedzi oraz mówienie w języku obcym, a na dalszych miejscach znajdują się czytanie tekstów i pisanie.

3.2. Czynniki indywidualne i organizacyjne a jakość procesu uczenia się

W trzecim pytaniu kwestionariusza poprosiłam respondentów o zaznaczenie maksymalnie trzech czynników, które mają, ich zdaniem, wpływ na jakość uczenia się języka obcego. Wykres 3 przedstawia procentowo opinie respondentów. Pozwala również odnotować, że 82,97% uczniów na pierwszym miejscu stawia możliwość prowadzenia rozmowy w języku obcym, na drugim miejscu 57,28% licealistów podkreśla wagę systematycznej nauki, natomiast dla 42,72% niezbędne wydaje się poświęcenie odpowiedniej ilości czasu na naukę języka obcego. Samodzielne szukanie materiałów podkreśla 40,25% uczniów, a niewielu, ponieważ 36,53%, zwraca uwagę na systematyczny udział w zajęciach.

Wykres 3. Jakie czynniki ze strony studenta/ucznia wpływają na jakość uczenia się języka obcego?

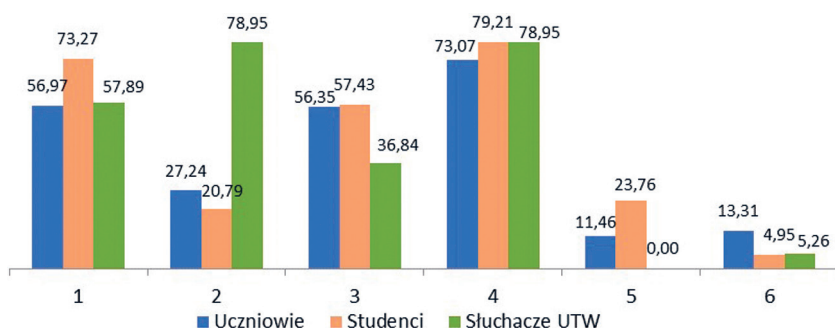
Objaśnienia: 1 – systematyczne uczenie się; 2 – systematyczny udział w zajęciach; 3 – samodzielna nauka poprzez szukanie dodatkowych materiałów; 4 – odpowiednia ilość czasu poświęconego nauce języka obcego; 5 – konwersacje w języku obcym; 6 – inne

Źródło: Badania własne

Studenci w liczbie 77,23%, podobnie jak uczniowie, docenili konwersacje w języku obcym, stawiając tę umiejętność na pierwszym miejscu, na drugim 76,24% studentów umieściło systematyczną naukę, na trzecim 64,36% zaznaczyło odpowiednią ilość czasu (poświęconego na naukę języka obcego). Jedynie dla 33,66% studentów istotny jest systematyczny udział w zajęciach, a tylko 25,74% uczy się poprzez szukanie dodatkowych materiałów. Analiza danych liczbowych pozwala stwierdzić, że dla uczniów i studentów klasyfikacja czynników mających kluczowy wpływ na jakość uczenia się jest taka sama, czyli najważniejszym elementem są ćwiczenia w umiejętności porozumiewania się, następnie systematyczna własna praca oraz odpowiednia ilość czasu poświęconego na naukę języka obcego. Wśród innych czynników uczniowie podali chęć używania języka obcego na co dzień, wyjazdy zagraniczne, oglądanie filmów i seriali, słuchanie muzyki, czytanie literatury, gry w języku obcym. Hierarchia ta różni się od tej ustalonej przez słuchaczy UTW, którzy w liczbie 78,95%, podobnie jak studenci i uczniowie, docenili systematyczną naukę, ale na drugim miejscu 63,16% seniorów umieściło systematyczny udział w zajęciach, dalsze miejsca zajmują natomiast ilość czasu poświęconego nauce języka obcego i samodzielna praca. Taki ranking czynników indywidualnych mających wpływ na jakość uczenia się według słuchaczy UTW wydaje się odpowiadać charakterystyce osobowościowej tej grupy uczących się, dla których praca nad językiem obcym jest przede wszystkim połączona z systematycznym udziałem w zajęciach. W taką postawę seniorów wobec własnej edukacji wpisane są poczucie obowiązkowości i dojrzałość życiowa. Słuchacze ci doceniają możliwość rozwijania umiejętności językowych poprzez korzystanie z zajęć i obecności

nauczyciela. Podsumowując wpływ czynników indywidualnych na jakość uczenia się, mimo zaobserwowanych różnic pomiędzy trzema grupami respondentów, należy zauważyć, że systematyczna nauka jest tym elementem, którego wagę podkreślają zarówno uczniowie oraz studenci, jak i słuchacze UTW.

Oprócz komponentów indywidualnych na jakość uczenia się mają wpływ również czynniki organizacyjne, spośród których w ankiecie zawarłam kilka, np.: podręcznik, liczba zajęć w tygodniu czy pomoce dydaktyczne. Wykres 4 przedstawia procentowo te dane pod względem liczbowym:

Wykres 4. Jakie czynniki organizacyjne wpływają na jakość uczenia się?

Objaśnienia: 1 – duża liczba godzin; 2 – podręcznik; 3 – pomoce dydaktyczne; 4 – urozmaicone ćwiczenia; 5 – jasne kryteria oceniania; 6 – inne

Źródło: Badania własne

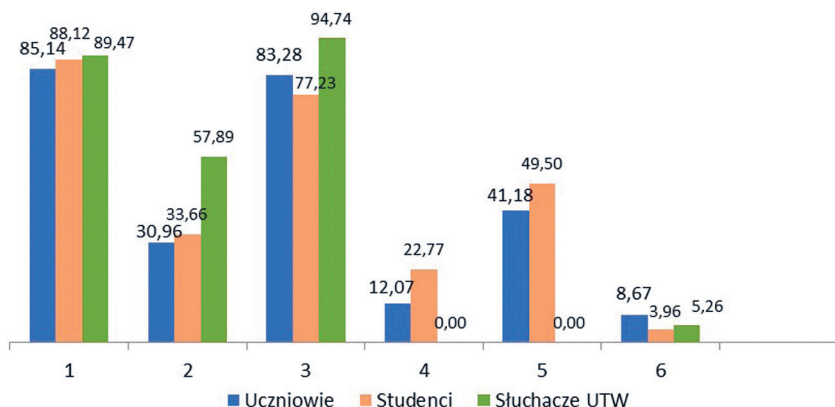
W zgodnej opinii trzech grup respondentów, co wynika z danych ukazanych na wykresie 4, to urozmaicone ćwiczenia znajdują się na pierwszym miejscu wśród czynników organizacyjnych wpływających na jakość uczenia się. Zwróciło na nie uwagę 73,07% uczniów, 79,21% studentów i 78,95% słuchaczy UTW. Tak wysoki wynik podkreślający wagę różnorodności ćwiczeń językowych jest wyraźnym sygnałem dla nauczycieli, że ich wkład w przygotowanie i odpowiedni wybór ćwiczeń dla danej grupy jest zauważany i, jak można sądzić, doceniany przez uczących się. Nauczyciele mogą w ten sposób uświadomić sobie, że trud i czas, jaki wkładają w przygotowanie nierzadko dodatkowych ćwiczeń pozwalających chociażby na usystematyzowanie czy poszerzenie danego zagadnienia językowego, przynosi ich podopiecznym wymierną korzyść edukacyjną.

Trzeba jednak zauważyć w tym miejscu także różnice w opinii respondentów na temat funkcji, jaką pełni podręcznik. Starsze pokolenie podkreśla jego wagę – stawia go na równi z atrakcyjnością ćwiczeń językowych. Wśród czynników organizacyjnych 78,95% seniorów umieściło na pierwszym miejscu zarówno podręcznik, jak i urozmaicone ćwiczenia. Docenienie roli podręcznika przez słuchaczy UTW wynikać może z wcześniejszych doświadczeń szkolnych i większej roli, jaką odgrywał on w przeszłości. Daje starszemu pokoleniu po-

czucie uporządkowania nabywanych umiejętności językowych. Mogą do niego często wracać w celu powtórzenia danego materiału. Przeciwnego zdania jest młodzież szkolna (27,24%) i akademicka (20,79%), która umieściła go na dalszych miejscach. Chociaż w aktualnym badaniu ankietowym młode pokolenie nie wymieniło podręcznika jako pomocy dydaktycznej, która wpływałaby zdecydowanie na jakość nabywania umiejętności językowych, warto przytoczyć wyniki badania przeprowadzonego w 2018 roku wśród uczniów szkoły średniej. W nauce języka angielskiego rola podręcznika została doceniona nie tyle ze względu na atrakcyjność, ile na przydatność, która pod tym względem plasowała go na trzecim miejscu. Z kolei uczący się innych języków obcych wymienili podręcznik na drugim miejscu wśród preferowanych pomocy dydaktycznych, a na pierwszym pod względem jego przydatności (por. HORYŚNIAK 2018). Ponieważ w obecnym badaniu ankietowym respondenci mieli zaznaczyć najwyżej trzy odpowiedzi, to podręcznik nie został wymieniony ani przez studentów, ani przez uczniów wśród tych czynników, które mają bezpośredni wpływ na jakość procesu uczenia się języka obcego.

Kontynuując analizę danych wykresu prezentującego preferencje czynników organizacyjnych związanych z jakością procesu uczenia się, można zaobserwować, że na drugim miejscu 56,97% uczniów, 73,27% studentów oraz 57,89% seniorów zaznaczyło odpowiednio dużą liczbę godzin języka obcego w tygodniu. Nawet jeśli to przede wszystkim studentom zależy na częstym kontakcie z językiem obcym na zajęciach, respondenci trzech grup badawczych upatrują swojego postępu językowego w odpowiedniej, przez co należy rozumieć dużej, liczbie godzin języka obcego. Na trzecim miejscu, ze znacznie niższym wynikiem procentowym, znajduje się wybór pomocy dydaktycznych. Jest on ważny dla 56,35% uczniów, 57,43% studentów i 36,84% seniorów. Wśród czynników wpływających na proces uczenia się języka obcego mniejsze znaczenie mają, zdaniem respondentów, jasne kryteria oceniania. Wprawdzie choć mogli oni wybrać maksymalnie trzy odpowiedzi, to jednak może dziwić, że zaledwie 11,46% uczniów podkreśliło wagę jasnych kryteriów oceniania. Tymczasem z praktyki szkolnej wielu nauczycieli wynika, że to właśnie na przedstawienie zasad oceniania zwraca się obecnie szczególną uwagę. Pierwsze lekcje w szkole rozpoczynają się od prezentacji wymagań i kryteriów oceniania, a w ciągu trwania roku szkolnego nauczyciel dokłada wszelkiej staranności, aby zapowiadanie, sprawdzanie, a w końcu ocenianie prac kontrolnych odbywało się zgodnie z regulaminem szkoły i wewnątrzszkolnym systemem oceniania. Niewielu respondentów wyraziło swoje zdanie, zaznaczając odpowiedź „inne”; uczyniło to jedynie 13,31% uczniów, którzy wymienili dodatkowe czynniki, takie jak: oglądanie filmów, odpowiednie wprowadzanie słownictwa, duża liczba konwersacji, małe grupy (maksymalnie 12-osobowe), sposób prowadzenia lekcji przez nauczyciela, fiszki, systematyczne mówienie w języku obcym, nauka przydatnych zwrotów czy wyjazdy zagraniczne.

Przywołane czynniki organizacyjne są związane bezpośrednio z funkcją nauczyciela, którą pełni on w procesie edukacyjnym. W pytaniu piątym uczestnicy badania wyrazili swoje zdanie o jego roli w procesie nauki języka obcego. Wyniki zostały przedstawione procentowo na wykresie 5:

Wykres 5. Jaka jest najważniejsza rola nauczyciela w procesie uczenia się języka obcego?

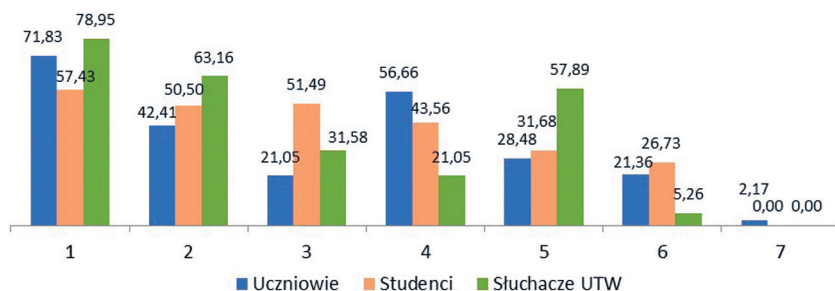
Objaśnienia: 1 – wyjaśnianie słownictwa i zagadnień gramatycznych; 2 – przygotowanie dodatkowych pomocy dydaktycznych; 3 – prowadzenie zajęć w ciekawy sposób; 4 – sprawdzanie prac kontrolnych; 5 – przygotowanie do egzaminu; 6 – inne

Źródło: Badania własne

Respondenci w trzech grupach wiekowych wskazali dwie najważniejsze funkcje, jakie, ich zdaniem, pełni nauczyciel. Jego zadaniem jest wyjaśnianie słownictwa i zagadnień gramatycznych oraz prowadzenie zajęć w ciekawy sposób. Dla 85,14% uczniów i 88,12% studentów zasadniczą rolą wykładowcy jest wyjaśnianie materiału leksykalnego i gramatycznego, na miejscu drugim (83,28% i 77,23%) młodzi respondenci umieścili ciekawe prowadzenie zajęć. Natomiast dla 94,74% słuchaczy UTW to prowadzenie zajęć w ciekawy sposób stanowi najważniejszą rolę lektora, a 89,47% na drugim miejscu ułożyło wyjaśnianie słownictwa i problemów gramatycznych. Z kolei na miejscu trzecim 41,18% uczniów i 49,50% studentów znalazła się ważna rola nauczyciela w przygotowaniu do egzaminu, a 57,89% seniorów odnotowało dobrze przygotowane przez niego materiały dodatkowe. W dalszej kolejności uczniowie i studenci wymienili: przygotowanie dodatkowych pomocy dydaktycznych i sprawdzanie prac kontrolnych. Wśród innych zadań określających rolę nauczyciela uczniowie podawali: uczenie podstawowej komunikacji, prawidłową wymowę, zachęcanie do nauki, mówienie / prowadzenie zajęć w języku obcym, pozytywne podejście do ucznia, prowadzenie większej liczby lekcji lub zajęć pozalekcyjnych, sprawianie, aby uczeń nie czuł się zawstydzony, oraz zaangażowanie w wykonywaną pracę.

3.3. Preferowane aktywności językowe

Kolejne pytanie badawcze związane było z wyrażeniem zdania na temat ulubionych typów ćwiczeń. Jeśli uczący się mają swoje ulubione rodzaje zadań, chętniej angażują się w ich wykonanie, a dzięki temu rozwijają umiejętności językowe. Wykres 6 ilustruje procentowo subiektywne opinie respondentów:

Wykres 6. Które z ćwiczeń w języku obcym lubi Pani/Pan najbardziej?

Objaśnienia: 1 – konwersacje; 2 – czytanie tekstów; 3 – ćwiczenia gramatyczne; 4 – ćwiczenia dotyczące znajomości słownictwa; 5 – ćwiczenia w rozumieniu ze słuchu; 6 – praca pisemna; 7 – inne

Źródło: Badania własne

Przypatrując się prezentowanym wynikom badania przedstawionym na wykresie 6, można zauważyć zarówno podobieństwa, jak i różnice między grupami wiekowymi pod względem ulubionych typów ćwiczeń. Wszystkie trzy grupy respondentów na pierwszym miejscu wskazały konwersacje jako preferowany rodzaj ćwiczenia językowego – na umiejętność mówienia zwróciło uwagę 71,83% uczniów, 78,95% seniorów i 57,43% studentów. W ten sposób zarówno uczniowie, jak i słuchacze UTW podkreślili wagę kompetencji mówienia, która będzie im najbardziej przydatna w dalszym życiu. Studenci w nieco mniejszej liczbie wskazali konwersacje jako ulubione ćwiczenie, ponieważ dostrzegają oni potrzebę rozwijania pozostałych umiejętności językowych z uwagi na ich przyszłą pracę zawodową. W ten sposób 51,49% studentów na drugim miejscu wskazało ćwiczenia gramatyczne, a na trzecim miejscu 50,50% zaznaczyło czytanie tekstów. Kolejne miejsca zajmują ćwiczenia leksykalne, ćwiczenia w rozumieniu ze słuchu i prace pisemne. Dla uczniów z kolei to ćwiczenia leksykalne zajmują drugie miejsce (56,66%), a czytanie tekstów (42,41%) – trzecie. Dalsze miejsca przypadły, podobnie jak w przypadku studentów, ćwiczeniom w rozumieniu ze słuchu i pracom pisemnym. W odróżnieniu od grupy studentów, jedynie 21,05% uczniów preferuje ćwiczenia gramatyczne. Wyjaśnienie tak niskiej liczby wskazań dotyczących ćwiczeń gramatycznych może wiązać się z ich wyższym stopniem trudności. Wśród słuchaczy UTW ranking preferowanych ćwiczeń wygląda

następująco: na drugim miejscu 63,16% seniorów umieściło czytanie tekstów, na trzecim – 57,89% wskazało na ćwiczenia w rozumieniu ze słuchu. Kolejne miejsca zajęły ćwiczenia leksykalne, ćwiczenia gramatyczne i na końcu prace pisemne. W praktyce można zaobserwować zaangażowanie słuchaczy w pracę nad tekstem, zaskakuje natomiast wysoki wynik ćwiczeń w rozumieniu ze słuchu, ponieważ niejednokrotnie propozycje takich zadań budzą pewne obawy dorosłych, czy poradzą sobie w zrozumieniu sensu informacji usłyszanej w nagraniu. Wskazówką dla nauczyciela może być wniosek, że pomimo wspomnianych obaw warto proponować seniorom tego typu ćwiczenia z uwagi na ich przydatność w rozwijaniu umiejętności rozumienia danej informacji wypowiedzianej przez osobę, dla której językiem rodzimym jest język, jakiego słuchacz uczy się jako obcego.

Podsumowując listę preferowanych ćwiczeń, można stwierdzić, że do rozwoju sprawności mówienia zdecydowana większość respondentów przykłada największą wagę. Natomiast pozostałe typy ćwiczeń są wybierane w zależności od potrzeb językowych poszczególnych grup wiekowych: dla studentów będą to ćwiczenia gramatyczne i czytanie tekstów, dla uczniów – ćwiczenia leksykalne i czytanie tekstów, a dla seniorów – czytanie tekstów i ćwiczenie umiejętności rozumienia informacji usłyszanej w nagraniu.

Na sukces w nabywaniu kompetencji językowych może mieć wpływ również sposób, w jaki respondenci uczą się języka obcego. Aby zilustrować opinie uczestników badania, wyniki zostały zebrane w poszczególnych grupach wiekowych i ułożone od najczęściej wymienianego sposobu uczenia się do wskazanego najrzadziej. Tabela 1 przedstawia opinie uczniów szkoły średniej.

Tabela 1

Preferencje uczniów dotyczące sposobów uczenia się języka obcego

Sposób uczenia się	[%]
• słucham piosenek w języku obcym	74,61
• korzystam z Internetu	72,76
• powtarzam słowa	71,52
• rozmawiam w języku obcym	50,46
• wykonuję ćwiczenia zadane na lekcjach	44,58
• oglądam programy telewizyjne	42,72
• korzystam z notatek zrobionych na zajęciach	39,32
• wykonuję dodatkowe ćwiczenia we własnym zakresie	16,10
• czytam artykuły prasowe	16,10
• inne	7,12

Źródło: Badania własne

Z przedstawionych danych liczbowych wynika, że ulubionym sposobem uczenia się licealistów jest piosenka, którą zaznaczyło 74,61%, na drugim miejscu 72,76% młodzieży szkolnej wskazało korzystanie z Internetu, a na trzecim 71,52% umieściło powtarzanie słownictwa. Dostyc częstym sposobem uczenia się jest konwersacja w języku obcym, którą wybrało 50,46% uczniów, oraz ćwiczenia wykonane podczas zajęć czy programy telewizyjne, które zaznaczone zostały kolejno przez 44,58% i 42,72% licealistów. Niewielu uczniów zaznaczyło technikę uczenia się poprzez wykonanie dodatkowych ćwiczeń (16,10%) i czytanie artykułów prasowych (16,10%).

Grupa studentów również wskazała najczęściej wybierane sposoby uczenia się, które obrazuje tabela 2:

Tabela 2

Preferencje studentów dotyczące sposobów uczenia się języka obcego

Sposób uczenia się	[%]
• korzystam z Internetu	78,22
• słucham piosenek w języku obcym	75,25
• powtarzam słówka	71,29
• korzystam z notatek zrobionych na zajęciach	56,44
• wykonuję ćwiczenia zadane na zajęciach	48,51
• rozmawiam w języku obcym	47,52
• oglądam programy telewizyjne	45,54
• wykonuję dodatkowe ćwiczenia we własnym zakresie	21,75
• czytam artykuły prasowe	12,87
• inne	2,97

Źródło: Badania własne

Przedstawione wyniki pokazują, że 78,22% studentów bardzo często korzysta z Internetu. Podobnie jak w przypadku uczniów dużą popularnością w tej grupie cieszy się też słuchanie piosenek, co zaznaczyło na drugim miejscu 75,25% ankietowanych. Na trzecim miejscu 71,29% wymieniło tradycyjne powtarzanie słówek. Wielu studentów (56,44%) korzysta z notatek zrobionych w czasie zajęć, nieco mniej (48,51%) preferuje ćwiczenia zadane na zajęciach, a 47,52% woli naukę poprzez rozmowę w języku obcym. Najrzadziej wybranymi technikami uczenia się, podobnie jak w grupie uczniów, są dodatkowe ćwiczenia wykonywane we własnym zakresie (21,75%) oraz czytanie artykułów prasowych (12,87%).

Zupełnie inną klasyfikację popularnych technik uczenia się ułożyli słuchacze UTW. Tabela 3 przedstawia ranking technik najczęściej i najrzadziej wybieranych przez seniorów.

Tabela 3

Preferencje słuchaczy UTW dotyczące sposobów uczenia się języka obcego

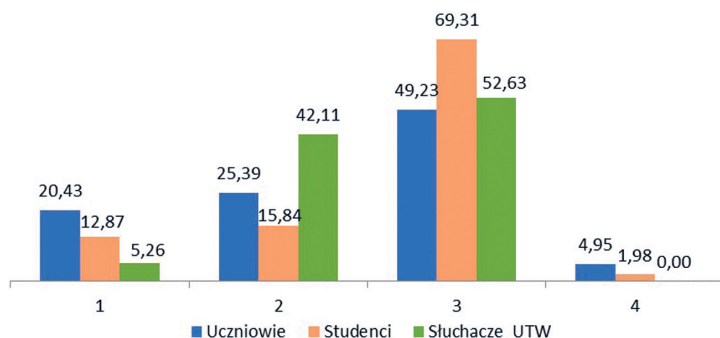
Sposób uczenia się	[%]
• powtarzam słowa	73,68
• korzystam z notatek zrobionych na zajęciach	63,16
• wykonuję ćwiczenia zadane na zajęciach	57,89
• słucham piosenek w języku obcym	47,37
• wykonuję dodatkowe ćwiczenia we własnym zakresie	31,58
• oglądam programy telewizyjne	31,58
• korzystam z Internetu	26,32
• rozmawiam w języku obcym	15,79
• inne	5,79
• czytam artykuły prasowe	0,00

Źródło: Badania własne

Preferowanym sposobem uczenia się, wybranym przez 73,68% słuchaczy reprezentujących tę grupę wiekową, jest powtarzanie słownictwa, z kolei 63,16% seniorów bardzo często korzysta z notatek zrobionych na zajęciach, 57,89% wykonuje zadane ćwiczenia, a 47,37% słucha piosenek w języku obcym. Słuchacze rzadziej wybierali wykonywanie dodatkowych ćwiczeń (31,58%) oraz oglądanie programów telewizyjnych w języku obcym (31,58%), jeszcze mniej seniorów (26,32%) uczy się języków obcych za pośrednictwem Internetu i rzadko (15,79%) ma okazję ćwiczyć swoje umiejętności językowe w rozmowie z obcokrajowcami.

Podsumowując wyniki badań, można zaobserwować, że młodzież licealna i studencka wybiera podobne sposoby uczenia się związane najczęściej z nowymi technologiami, a także z muzyką oraz z tradycyjnym powtarzaniem słówek. Natomiast seniorzy preferują w zdecydowanej większości tradycyjną metodę powtarzania słownictwa, a o wiele rzadziej korzystają z nowych technologii w celach edukacyjnych.

W ostatnim pytaniu ankietowym poprosiłam respondenów o subiektywne wyrażenie swojego zdania na temat czasu poświęconego na naukę języka obcego. Nawet jeśli czynnik czasu jest trudniejszy do określenia, to jednak trudno nie zgodzić się ze stwierdzeniem, że ma on wpływ na efekty uczenia się. Wykres 7 obrazuje procentowo opinie respondentów. Pokazuje on, że zdecydowanej większości respondentów trudno jest określić, czy ilość czasu poświęconego na naukę języka obcego jest wystarczająca, czy nie: 49,23% uczniów, 69,31% studentów i 52,63% seniorów stwierdziło, że ilość czasu, jaką poświęcają na naukę, jest raz większa, a raz mniejsza. Respondenci wybrali zatem odpowiedź najmniej precyzyjną, ale jednocześnie, uwarunkowaną obowiązkami życia co-

Wykres 7. Jak ocenia Pani/Pan czas poświęcony na naukę języka obcego?

Objaśnienia: 1 – czas poświęcony na naukę języka obcego jest wystarczający; 2 – poświęcam zbyt mało czasu na naukę języka obcego; 3 – poświęcam raz więcej, raz mniej czasu na naukę języka obcego; 4 – inne

Źródło: Badania własne

dziennego. Czas poświęcony na naukę języka obcego w większości przypadków zależy od takich czynników, jak obowiązki domowe czy rodzinne. Jednocześnie trzeba dodać, że 42,11% seniorów było wobec siebie dosyć samokrytycznych i stwierdziło, że czas poświęcony na naukę języka obcego nie jest ich zdaniem wystarczający.

4. Podsumowanie

Wyniki ankiety pozwalają stwierdzić, że na jakość procesu uczenia się języków obcych składa się wiele elementów. Z jednej strony związane są one z uwarunkowaniami organizacyjnymi, celami kształcenia, rolą nauczyciela, a z drugiej – z predyspozycjami uczących się, a także z ich zainteresowaniami i oczekiwaniami. Podsumowanie wyników badań skłania do sformułowania następujących wniosków:

1. Zdecydowana większość respondentów wszystkich trzech grup wiekowych jest zgodna w opinii, że główną motywacją do nauki języka obcego jest chęć komunikowania się. Jest to bardzo cenna informacja dla nauczyciela, który dzięki niej może częściej proponować uczącym się ćwiczenia z wykorzystaniem poznanego zasobu leksykalnego w krótkich dialogach lub wypowiedziach wyrażających opinię na dany temat.

Kolejne powody, dla których uczący się podejmują naukę, są już różne w poszczególnych grupach wiekowych. Dla uczniów posługiwanie się językiem obcym będzie przydatne w znalezieniu pracy, podkreślają oni także umiejętność rozumienia informacji w języku obcym. Studenci czerpią przy-

- jemność z nauki języka obcego i również mają zamiar wykorzystać umiejętności językowe w przyszłej pracy zawodowej. Rozpoznanie przyszłych potrzeb zawodowych studentów daje wykładowcy możliwość przygotowania tekstów o określonej tematyce, mogących stanowić bazę zarówno do poszerzenia słownictwa (również specjalistycznego), jak i rozmowy. Seniorzy natomiast kładą akcent na rozumienie informacji w języku obcym oraz mają satysfakcję z nauki języka obcego. Urozmaicony zestaw ćwiczeń wzbogacających leksykę oraz częstsze proponowanie ćwiczeń powtórzeniowych pozwoli słuchaczom UTW nie tylko na czerpanie radości z nauki języka obcego, ale również na efektywne porozumiewanie się za granicą.
2. Rozumienie wypowiedzi obcojęzycznej jest najistotniejszą umiejętnością dla trzech grup badanych, ale zaraz na drugim miejscu uczestnicy podają sprawność mówienia.
 3. Wśród głównych czynników, które wpływają na jakość uczenia się języków obcych respondenci trzech grup wiekowych podkreślają wagę systematycznej nauki, przy czym dla seniorów ten element znajduje się na pierwszym miejscu, dla uczniów i studentów zaś – na drugim. Młodsze pokolenie jest zdania, że to ćwiczenia w konwersacji, opierające się na praktycznym wykorzystaniu poznanego słownictwa, w sposób najbardziej efektywny wpływają na jakość nauki języka obcego.
 4. Wszystkie trzy grupy uczestników badania wyrażają opinię, że różnorodność ćwiczeń językowych jest istotna dla jakości kształcenia. Podczas gdy seniorzy doceniają jednak rolę podręcznika, dla licealistów i studentów ma on mniejsze znaczenie. Duża liczba godzin języka obcego w tygodniu i pomoce dydaktyczne to przykłady kolejnych ważnych dla respondentów elementów wpływających na jakość uczenia się.
 5. Ankietowani są zdania, że głównymi zadaniami nauczyciela są: wyjaśnianie materiału leksykalnego i gramatycznego oraz prowadzenie zajęć w ciekawy sposób. Zastosowanie przez nauczyciela różnorodnych pomocy dydaktycznych w postaci prezentacji multimedialnych, ilustracji, tabel czy schematów nie tylko ułatwi ćwiczenie poszczególnych sprawności językowych, ale przyczyni się do podtrzymania motywacji uczenia się języka obcego.
 6. W wyborze ćwiczeń wspomagających proces uczenia się uczniowie, studenci i słuchacze UTW są jednomyślni, wskazując na konwersacje jako najlepszy sposób zdobywania wiedzy i kształcenia własnych kompetencji językowych. Wybór pozostałych ćwiczeń różni się ze względu na grupę respondentów. Dla studentów ważne są ćwiczenia gramatyczne i czytanie tekstów, dla uczniów szkoły średniej z kolei oprócz lektury tekstów – ćwiczenia leksykalne. Natomiast seniorzy opowiedzieli się za czytaniem tekstów i ćwiczeniami w rozumieniu ze słuchu.
 7. Na jakość procesu edukacyjnego mają też bez wątpienia wpływ sposoby uczenia się. Podczas gdy młode pokolenie respondentów – licealiści i studen-

ci – łączy nowe metody z tradycyjnymi, korzystając z Internetu, słuchając zagranicznych piosenek i powtarzając słówka, seniorzy przywiązani są do tych bardziej tradycyjnych, czyli powtarzania słownictwa, korzystania z notatek zrobionych na zajęciach oraz wykonywania ćwiczeń. Należy w tym miejscu dodać, że niezależnie od wybranego sposobu uczenia się każdy ma możliwość odniesienia satysfakcjonującego go rezultatu.

Chociaż w niniejszym artykule podjęłam próbę przedstawienia przede wszystkim opinii uczących się, to analiza wyników przeprowadzonego badania potwierdza złożoność procesu dydaktycznego. Na jego jakość ma bowiem wpływ wiele komponentów. Dyskusja nad jakością kształcenia / uczenia się pozostaje w zasadzie cały czas otwarta i może być źródłem jeszcze wielu ciekawych badań.

Bibliografia

- AMYOETTE L., 1996: *Méthodes quantitatives. Application à la recherche en sciences humaines*. Québec: ERPI Sciences Humaines.
- CZERNIAWSKA O., 2007: *Szkice z andragogiki i gerontologii*. Łódź: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.
- HORYŚNIAK M., 2018: *Różnorodność pomocy dydaktycznych a motywacja do nauki języków obcych*. W: GABRYŚ-BARKER D., KALAMARZ R., STEC M.: *Materiały i media we współczesnej glottodydaktyce. Wybrane zagadnienia*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- KOMOROWSKA H., 1999: *Metodyka nauczania języków obcych*. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne.
- KUBICZEK B., 2018: *Sztuka oceniania. Motywowanie uczniów do rozwoju*. Opole: Wydawnictwo Nowik sp.j.
- MARKUNAS A., 1984: *Rola środków audiowizualnych w przebiegu niektórych procesów psychicznych podczas nauki języka obcego*. „Przegląd Glottodydaktyczny”, T. 6.
- PAKUŁA M., 2010: *Postawy osób starszych wobec edukacji. Studium teoretyczno-diagnostyczne*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- PFEIFFER W., 2001: *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*. Poznań: Wargos.
- STEUDEN S., 2011: *Psychologia starzenia się i starości*. Warszawa: PWN.
- SZAŁEK M., 2004: *Jak motywować uczniów do nauki języka obcego? Motywacja w teorii i praktyce*. Poznań: Wargos.
- SZAROTA Z., 2004: *Gerontologia społeczna i oświatowa. Zarys problematyki*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- WIĘCZKOWSKA M., 2012: *Co wciąga twoje dziecko?* Kraków: Wydawnictwo M.
- WILCZYŃSKA W., MICHŃSKA-STADNIK A., 2010: *Metodologia badań w glottodydaktyce. Wprowadzenie*. Kraków: Avalon.

Źródło internetowe

<http://romanistyka.us.edu.pl/kandydat/informacje-dla-kandydatow-na-studia/oferta-dydaktyczna.html> [dostęp: 8.07.2019].

The influence of selected factors on the quality of the foreign language learning process

A b s t r a c t: The quality of learning a foreign language is influenced by internal external conditions. Not without significance for the quality of foreign language learning are internal motivation on the one hand and organizational factors related to the teaching / learning process on the other hand.

The article presents the results of surveys conducted among university students, students of the third-century university and high school students. The subjective opinions of the participants of the research allow us to get to know their opinion on the motivation to learn a foreign language, preferred language skills, the amount of time devoted to learning a foreign language and the choice of learning techniques. In addition, respondents provide information on the similarities and differences in opinion and expectations in three different age groups which took part in the research.

Key words: quality, motivation, language competences, the role of the teacher, ways of learning, organizational factors, language exercises